

Vrouwen die zwanger zijn én verslaafd aan drugs of alcohol, moeten verplicht afkicken. Anders komen ze in een kliniek terecht en wordt hun kind uit huis geplaatst.

Zwangere vrouwen met een verslaving moeten bewijzen dat ze clean kunnen blijven om zelf voor hun kind te mogen zorgen.

FOTO ARIE KIEVIT

Zwanger en verslaafd? Dan mag het kind niet blijven

Eline van Suchtelen

Kinderen die misvormd ter wereld komen omdat de moeder aan de drank was tijdens de zwangerschap. Of baby's die meteen na de geboorte moeten afkicken van heroïne. Kinderen die tijdens de zwangerschap alcohol of drugs binnenkrijgen, hebben vaak blijvend schade aan hersenen of lichaam.

Daaraan moet zo snel mogelijk een einde komen, vindt bestuursvoorzitter Sjef Czyzewski van Antes, instelling voor verslavingszorg. Maar dan moeten hulpverleners wel kunnen ingrijpen, nog vóór de geboorte. Na jaren discussiëren over het recht op zelfbeschikking van vrouwen werd het in 2009 mogelijk een kind voor de geboorte onder toezicht van de kindbescherming te stellen. Aanstane moeders die aan de drugs zijn, moeten verplicht afkicken, anders worden ze opgenomen in de kliniek. Na de geboorte wordt het kind meteen uit huis geplaatst.

Sinds die maatregel is ingevoerd, verdubbelde het aantal aanvragen voor ondertoezichtstelling van ongeboren kinderen. In 2009 werd er 132 keer een beroep op gedaan, vorig jaar al 251 keer. Volgens Czyzewski komt dat onder meer doordat hulpverleners beter zicht hebben op groepen verslaafden. "In Rotterdam hebben we ex-prostituees opgevangen nadat een tippelzone werd gesloten. Op straat zwerven is er niet meer bij. Als deze vrouwen nu zwanger raken, zien hulpverleners dat tenminste."

Er is nu veel meer kennis over wat verslaving doet met een foetus. "Vroeger hadden we er geen idee van hoe schadelijk het allemaal is. Zelfs in de eerste maanden kan gebruik al leiden tot afwijkingen bij de baby."

Als vrouwen bij het Meldpunt Zwanger en Verslaafd van Antes aan-

'Ik wil nooit meer terug naar dat leven'

Dat ze al drie maanden zwanger was, had Jana (33) uit Rotterdam niet door. Ze was al een tijd niet ongesteld geworden, maar dacht dat dat door haar drugsgebruik kwam. In 2007 waren de problemen begonnen. Jana was zes jaar daarvoor vanuit Slowakije naar Nederland verhuisd, voor een man. "Af en toe gebruikte ik wel wat", zegt ze. "Maar verslaafd was ik niet." Een verbouwing veroorzaakte veel stress, waardoor ze oververmoeid raakte. Om meer energie te krijgen, nam ze cocaïne, maar daar kreeg ze vervelende bijwerkingen van: Jana voelde zich agressief en opgefokt. Om die bijwerkingen te verhelpen had haar verslaafde buurvrouw een 'gouden tip': heroïne. Die remde het vervelende effect van cocaïne inderdaad af, maar ze raakte er wel verslaafd aan. Eerst gebruikte ze af en toe in het weekeinde, daarna de hele week. Al snel draaide haar leven om niets anders. Werken deed ze alleen nog om heroïne te kopen. Rekeningen werden niet meer betaald, de schulden stapelden zich op. Op een dag werd ze wakker met pijn over haar hele lichaam. "Ik was rillerig, had overal kippevel en voelde me heel ziek. Toen dacht ik: ik heb hulp nodig."

Toen kwam ook nog de onverwachte zwangerschap. "Ik schrok me rot", vertelt Jana. "Ik had dit natuurlijk totaal niet gepland en wist niet wat ik ermee aan moest. Ik was vooral bang

wat mijn omgeving ervan zou denken, want niemand wist dat ik aan de drugs zat. Als ik opgenomen zou worden zouden mensen daar vroeg of laat achterkomen."

Maar Jana zag het ook als een kans om voor goed met de drugs te stoppen. Als ze dat niet deed, zou haar kindje na de geboorte worden weggehaald en bij iemand anders moeten opgroeien. Maar zelfs dat vooruitzicht hield haar niet van de cocaïne af. Pas toen ze een waarschuwing van de kliniek kreeg dat ze niets meer mocht gebruiken omdat ze haar anders op zouden komen halen, stopte ze. "Het idee om daar tussen de verslaafden te zitten, vond ik vreselijk. Terwijl ik zelf natuurlijk ook verslaafd was, maar dat zag ik toen niet." Toen ze een week op vakantie ging en haar urine niet kon laten checken, moest ze toch worden opgenomen. Ze was toen al zeven maanden zwanger en gebruikte al een tijdje niet meer. Alleen methadon om af te kicken, omdat in één keer stoppen met harddrugs schadelijk kan zijn.

In de kliniek kreeg ze psychische hulp en zat ze de laatste maanden van haar zwangerschap uit. Vlak voor de geboorte mocht ze naar huis om te bewijzen dat ze ook in haar oude omgeving van de schadelijke middelen af kon blijven. Dat lukte. Op 1 januari 2010 werd Yona geboren. Nadat de baby in het ziekenhuis was

afgekickt van de methadon kon ze samen met haar moeder naar huis. Jana had bewezen dat ze van de drugs af kon blijven en voor haar dochter kon zorgen. "Ik had nog wel schulden en was mijn huis kwijtgeraakt. Maar ik kon in ieder geval weer beginnen."

Het gaat nu goed met moeder en dochter. Yona is bijna twee jaar oud en ontwikkelt zich normaal. Het kan zijn dat er op latere leeftijd een ontwikkelingsstoornis wordt ontdekt door het drugsgebruik tijdens de zwangerschap, maar dat is nu nog niet te zien. "Ik hoop dat ze gezond blijft. Natuurlijk ben ik er niet trots op wat er is gebeurd, maar ze heeft me wel gered. Door haar heb ik nu een ander leven. Het voelt of ik dit heb moeten meemaken om dit geschenk te krijgen."

De familie van Jana in Slowakije weet nog niets van het drugsgebruik. Bang voor een terugval is Jana niet, maar ze heeft meer tijd nodig om het aan haar moeder te vertellen. "Drugs zijn verrukkelijk, maar ze maken alles kapot. Ik heb nog één keer cocaïne gebruikt. Ik kwam een dealer tegen van vroeger waar ik wat van kocht. Heel stom, maar ik deed het toch. Meteen nadat ik het had gebruikt, belde ik de kliniek. Ik had vreselijke spijt en was bang Yona kwijt te raken. Die ene keer deed me nog meer beseffen dat ik nooit, nooit meer terug wil naar die periode in mijn leven."

komen, krijgen ze hulp bij het afkicken. Regel één is clean blijven. Om dat te checken moeten ze drie keer per week onder toezicht plassen. Blijken ze nog steeds aan de drugs te zitten, dan worden ze in de kliniek geplaatst waar hun vrijheid wordt beperkt. Als de aanstaande moeder beweijst dat ze de zorg voor een baby aankan, kan de rechter oordelen dat zij het kind na de geboorte mag houden. Vaak is dat niet het geval.

Het lijkt vanzelfsprekend: wie schade aan een kind toebrengt, heeft geen recht het te verzorgen. Maar het heeft jaren geduurd tot mensen die gedachte gingen ondersteunen. "Vroeger bleef het kind bij de moeder, tenzij het echt niet anders kon", zegt Czyzewski. "Nu is dat omgedraaid. Het kind gaat weg bij de moeder, tenzij zij bewijst dat ze ervoor kan zorgen. Het heeft lang geduurd tot dat eindelijk mogelijk werd. Ge-

lukkig kan het nu, want de gevolgen van alcohol- of drugsgebruik tijdens de zwangerschap zijn vreselijk."

Czyzewski ziet verslaafde vrouwen die aan de lopende band zwanger raken en waarvan de kinderen één voor één uit huis geplaatst worden omdat ze verwaarloosd worden aangetroffen. Ouders die zich geen raad weten met een huilende baby en de speen in de methadon dopen om het rustig te krijgen.

Voor die gevallen hoopt Czyzewski dat verplichte anticonceptie werkelijkheid wordt. "Door de ondertoezichtstelling kunnen we al een hoop schade voorkomen. Helaas wordt het kind bij 80 procent van de verslaafde moeders uiteindelijk toch weggehaald. Die kinderen hebben al een achterstand, omdat in het begin van de zwangerschap drugs is gebruikt. Soms zie je dat kinderen later dezelfde kant op gaan als hun ouders."